

عبدالله توقاي
مجموعه آثارى

مرحوم مى شاعر مزك و فاته ۲۰ يىل طولو مناسبتيه خاطره اولاراق باءلدى .

۱۹۱۳ آپرېل ۱۹۳۳

ناشرى:

طوكيودا مطبعه اسلاميه .

۱۹۳۳ نچى يىل .

عبدالله توقای مجوعه آثارندن

اوچنچی بولم

کولکی وهجو قسمی

ناشری:

طو کیودا مطبعه اسلامیہ .

۱۹۳۳ زچی یل .

خاتونلار حریتی (*)

(«سائیریکون» دهن)

— کویه. بیدمهك اوجون حرلك، آزادلقلار خاتونلارغه،
تون فكرم، ادرم شولدر قارامی كون و تونلدر گه.
بو اویدهن قایتاسم یوقدر، اگر قانلی صوغش بولسه،
خاتونلار ایرکی اوغرنده، اوله رمن مین اولش بولسه.
خاتونلار! آتلاگز آله! بویولده شاولا مطبوعات!
خاتونلارنی تصوجیلارغه قارشى آچ صوغش، اوق آت!
ئیل ای خلق دنیا! اورنادان یول بیدر خاتونلارغه!
باشاء ای عالم اتی! وقت، حقلارنی آگلارغه.

(*) «سائیریکون» ژورنالنده بیدو، خاتونلار طرفدارى بولوب ایدهن

بولنده: «خاتونلار! آتلاگز آله!» دیب غیرتله نوب یورکهن بر کشینک*
سط چالبارن طازارتماغان اوچون، خاتونن ات ایقوب سوککه نندهن کوله.
مها کیدیکه چ اول شهر طبیغی ماليله شدی.

کوب کشیاهر بو شهردهن مراد نهرسه اییکه نسن بتونلهی آ* کلاب

بیمه که تکه آزرانی ایضاح ایقدم. مترجم ۱۹۰۹ سنه، ۲ سارت.

طارالورغە وقت ايندى، چاچان اتلى بولوتلارغە،
چاپانيدە، بخاريدە آشارغە قالسون اتلەر گە!

آلارده اير كى شاهلق، حكيمك ناملارن طاقسون!
خاتوندىن كوچ ترقى بحرینه كول، كول بولوب آتسون!

اوقو، ياز، بل، طرش سين اى مقدس يارتىمىز بىزنىك!
كشى بولماق اوچون ايك، ايك بونچى شرطىمىز بىزنىك!
اشم بار بيت، خاتون تىز بولسەنە، بىرسە كىچى چالبارنى،
بو طابانغان ايكن بىر، ياخشىسى ھەم طابىمىز بارمى؟

قارا، مونسيدە طابانغان! ديدىم بيت، طابلارى بىسون!
شونى چىستارتماغانسك جە، خاتونى سين؟ صير بيت سين!
۱۹۱۳ سنە غنوار ۰۱

بىر شىخنىڭ مناجاتى.

اى خدای! معلوم سىگنا، تىك ياخشىلىق دە قصدىم،
ذکر مىزدىر: قازى قوزى، يەش كەنە قز، قاز، قەز.

بوقنى سويليلەر جىدىلەر، چىندن اهل انصافلە بىز،

ماقتىمىز ايچ تىگرمىزنى، ايشتە بو بىش «قاف» لە بىز.

*

بىراق قىيىل بىزنى سين آفات نىسە!

مىداوم قىيىل ھىمامان قافات خەمسە.

۱۹۰۸ سنە غنوار ۰۸

ياز علامتلارى.

بازلار بىتدى، قارلار ارى باشلادىلار،

طولوپىن لار طولوپلارن طاشلادىلار،

كىيمىزلەر ايركن يورى باشلادىلار،

طونسزلارغە نورلى كونلەر كېلىسى ايمدى.

قاتا، چانا طابانلارى ياك ايتەلەر،

شلتەر، شاتر يولدىن آربالار كىتەلەر،

طارانتاسلار، ويلاسىپىدلەر، كىارتەلەر

اوراملارنى چووارايلار، بىر بر ايمدى.

قاتقان - طوکنان آغاچلارنى حاضر قاراء
 ھەر برسى ياشارشوب يافراق ياراء
 بو اورمانلار باچقہ بولور بارا باراء
 ھەر آغاچدہ صاندوغاچلار صايراز ايمدی.
 ييدى قات بوز آستندن چغار باقا
 باققاقلارغہ - باچقلاارغہ باتاء، باتاء
 قولی قامش آراسندان باقا، باقا
 باققاقا - باققاقا ديور ايمدی.
 شول باقالار يارغہ چغوب باقلداشاء
 بسن برسى آگلاشمیچہ طاقلداشاء
 تالہ نارسہ کيگہ شلہر آقلداشاء
 آخری منطق اووقوغانلار بونلار ايمدی.
 قشلار اوتوب ياز کونلہرى کيلور ايسہ،
 صحرالارده يومشاق صبا يیلی ايسہ،
 آہ بو کونلہر غمکين کوگلاھرنی کيسہ،
 اوتکن عمر بر بر ايسکہ توشہ ايمدی.

دريالارده بوزلار آغا، طاو طاو بولوب.
 ھوالارده قوشلار اوچا بولوت بولوت.
 ای خدايم فضلك برلہ کوننى جلوت
 اولگن دنيا ياگنى جانلار آلسون ايمدی.

۱۹۰۷ سنہ.

بر مانع ترقیگہ.

باتارسك ديم، يوكورہ نيلگہ قارشى!
 كبرى قايور توکورہ ييلگہ قارشى.
 باطر ديب ماقتاماسلار، چيگہ زحمت!
 كوچوك! زينهار ديم، اورمہ فيلگہ قارشى.
 كبرى توشدى اونى باشينہ، نمرود
 آتوب باقغان ايدى جبريلگہ قارشى.
 يهودلہر بولدى منضوب تا قيامت،
 قاريشوب، كوز يوموب انجيلگہ قارشى.

خذر! احجار من سجیلده وارد،
 خدادان وسوسه، تضلیلگه قارشى.
 تناقش يوق مثالده ای مخاطب!
 آچولانسه ئده، چو! تئیلگه قارشى.
 تعالى ایت دیسه م سز گه، نهره م سوز!
 سماله ر کینه لی خنزیر گه قارشى!
 سینی دردله ندرر گارمونلی جر بو،
 پیورسك بلکه بو کادریلگه قارشى!

۱۹۰۷ سنه، نویبر ۰۵

برگازیته اداره سی حالندهن.

بهیره م بیتکن آچه کیرهك، کاصه قوری،
 محررله ر یازغان اوچون آچه صوری؛
 ناشر ایسه چیتلکده گی بوری توسلی،
 ایدهن بوی، آری بیری آتلاب بوری.

ماشینیستلار، مرتبه رده بار شونده،
 طارقه لیلار قایسی آنده، قایسی مونده،
 بای آبرینی: «آچه بیده آچه بیره» دیب.
 نه گری! یاندرما هدیچ کنی بو یالقنده.
 قایسی نه یته، مین ایرته گه ایتک آلام،
 قایسی نه یته، مین آمرکان چیتک آلام،
 بیره کور بای بو گون، دیدر، برسی طاغی:
 صرفه کون مین اولغه کیتوب بارام.
 بزنتک باینک ایکی کوزی یالترادی،
 آردی تمام، اشدن چقسی، آبرادی؛
 قزارندی، بورتندی ده، آچووندان
 ایرنله زی در، درایتوب قالترادی.
 ای کاتورشك! اسچوت یاز، دی، شالقانفقه،
 منصورفکه، زنبوللینگه، طالقانفقه،
 اعلان حقى تیش بوغای اورسلاردان،
 یاز، پیتر بوغ، نیچوک نه لی... بالکانفکه.

بازغان، آزی! هه برسینه، آلاچاق یوق،
 مین بولغانده ایسه بله نچی قالاچاق یوق:
 « بهیرم اوچون ۵ - ۱۰ ته نکه بیرچی آزی.
 اویده بر بورتوک چهی، شیکر بر شاقماق یوق».
 قولاننده بایزک طاوش شاولی هامان،
 هر خدمتچی خدمت حقن داوی هامان،
 بارا طورغاچ ناشر آزی قاجوب چنا.
 خدمتچیلهر قووا ازدهن تابان - تابان.....
 بهیرم ایندی هر کم آچانغان، شادلانغان،
 یا گئی کیم کیدگن، پاکلانغان آقلانغان...
 (ازین جانب) بو طرفده نیشایلهر صوکه:
 آلدانغان هم آغاچ آتلارغه آدلانغان.
 خدمتچیلهر؟ معلوم ایندی فقیر حالد،
 قزغانچلی، مسکین حالد، فقیر حالد
 بهیرم کورمهک قابده ایندی؟ نذاب فنیط
 بو کورنشکه یغلاده کولده، شاقده قات!

سیگا دوستم سوزم شولدر: تاتارغه صائما مطبوعات،
 طراکتیر آچ تاتارغه صائده طور هر توری مشروبات.
 ۱۹۰۷ سنه، ۲۴ دیکابر.

صااتاشقان .

یاز باشی بوزلار کیته لکن صو اوچمی، جون آغا،
 جون بلهن بر بورکی اولمش تب تری مجنون آغا.
 طوقنا مین قابریق یامیم، صو کره سولهرمن قانغان،
 هر وقتده شول سوتلگن توشلهرندهن اون آغا.
 نرنی، نرنی لغت نه تهم تیسکهری بو دنیاغه:
 ییللی کون بولغان صابن هر بر اورامده قوم آغا.
 صاچده بیتکن، آلدورغه قورقنچ، بیک قورقنچ:
 طوتسه باشندان صاچ ترش - شلمترده شلمتر جون آغا.
 سین کنه راحت قویاشن قاراتالاسک قارات،
 نیک آلاسک سین آنی، اول بیت مینم آلتون طاراق.

قاي وقتده قابتاليم مين آشنی - ته ملیسن گنه،

ته ملی جیمشهر اچده ته ملیسی پیداهن گنه.

سین گنه، بار کورککه پادشاه، مین طاغن طوقماچده آشیم

سین یاشاء، هم مین یاشیم، نهیت، شاش دیگن طاغن شاشیم.

کوره قالسه ام اش بلهن، طرنی بلانلار موگزی،

یا بلانغاچ، سیک کیننگهن هم کشی توسلی اوزی.

اوقت نام، آجولانام هم قاش جیدورام دنیاغه؟

کیتمهسون آلوب طوراطنی کوکده بر قوزغون آغا.

مهنگیگه شول کوکده باررمی قارا طالبی بخت،

اوج جریده شهب دیلهر «یولدز» و «الاصلاح»، «وقت».

یوق بو دنیا قابلاغان کورک، یوق بو بیرلهر برسیده،

یوق جیبیلهر، یوق پییلهر، «پس پس» ی یوق «پرس» ی ده.

یوقدر البته بولامق، اولده در نه لیه گنه،

یوق طاراتناس، یوق کاریتا، بارسیده آرباغنه.

۱۹۰۸ سنه، مای ۱۹.

اول، مه اول....

اول ضیالیدر بله مسز، معرفت، حکمت صاتا،

مانثرت آغان ۱۰ تینگه، ۵ تینگه آق یاقا.

شهب سیکر گچدر اوزی نهق طاستمالی طانسه ناک،

اول آیافلار مین سیکه یتیم: «طراتاتاده طراتاتا،

بر طرفدان، بر گازیت طولغان آنک استاتیه سی،

چوبله نوب آندانده موندان تولی توری سفسطه...

۱۹۰۸ سنه، سینته بر ۲۳.

یکت بلهن قز.

یکت - سویهم چومچ کبی بورنگنی جانم،

عاشق بولدم، تمام بتدی مجالم.

جاناشم، آه ایلهک اوز گنی اویسه!

نی قایغی؟ ایندی مین شول چاقده اولسه.

قز - محبتسز! لغردی شونده یوقنی،

اوز گده کیلمه نه بیر برده یوقمی؟

يكت - آچولاندا سەنە عىنى جىمالم ،
 سىنى مېن كىستوب ئەبىمىلە جانم ،
 سىنىڭ توسىلى ماتور قىزلار سىرەك يىت ،
 خاتون آلساڭ ايلهك ، چومچ كىرەك يىت .
 سىنى آلسەم چومچلى ھەم ايله كلى
 بولام ايچ ، آقچە طوزدرماق كىرە كىمى .

۱۹۰۸ سنە ، فيورال ۲۳ .

محمدىدەن .

دېدى كەملى ، كە يا سىداس اونو تىم ،
 يا كىلىم يولى ، يا كىلىش يولە كىتىم ،
 بىام عاجز ، سىنىڭ سودلاشوو كىدان ،
 حىجاب قارشىسىنە اوت آچوو كىدان .
 حاضر كولىم سىنىڭ سىداسلىك كىدەن ،
 الكدە بولسە بولغان يەشلىك كىدەن .

حاضر حقىم « بيان الحق » لەر كىنى ،

تامامىلە آڭا مالىقلا كىنى .

كامل بىدەك ، كە قىلىدى ، نصىت اوش ،

ئەلكىدەدر ئە قىلسەك نا نصىت اوش .

۱۹۰۸ سنە ايدول ۲۰ .

تشلەرى يەمسز ، ماتو غە .

ئە يلە نەمدە يەش يىگىتلەر ئە يلە نە دە ئە يلە نە ،

مېن ياراتسون دىب ، اوزنچە ھەر بىرى اصبايلا نا .

- نىشايم ايندى آبدىرام دىب شكايت ئە يلە دىڭ ،

ماقتانوغە اوخشاتوب بىر كون حكايت ئە يلە دىڭ .

اول يىگىتلەرنى قاچىرماق ، بىك او كىدەر اول سىنىڭ :

كورسە تىدەچى مېن آلايسە بىك آسان بىر يول سىنىڭ :

سېن آلا كىلىگەچ تېسىم ايت فقط بىر كول گىنە ،

ئىك آياق باسسون شولاي ايتكىچە بىر سى بىر گىنە .

۱۹۰۸ سنە . ايدول ۱۳ .

اورلانغان معنا .

نېحال شاعر؟ كيف خوشى؟ ديدم شاعر گه بر كوتنى ،
كيف يوق دوست، نهلى مین كوب چيكم ظلمدهن، دى .
نى بوادى؟ نيشله ديلهر؟ نه يتچى شاعر، كمدر اول ظالم ؟
يه شرمه ايندى ميندهن، كملگن مينده بلوب قاليم .
- دمه شول باشقه شاعرلار، طنچلق برده بيرميلهر ،
شعر يازغانده هر يولمه، مين معانى اورليار .
آلار اورلاب بتر گه چدن مينم شمرده نى معنا
قلا صوك؟ قالدى ايندى بارچه اشعارم ده بى معنا .
بو شاعر دوستنى مين مظلوم كوروب غايتده قزغاندم
ودر حال اوستهل اوستدهن مونك اشعارن ازله ندم .
طاوب مين شاعرمنك بارچه اشعارن قاراب باقدم ،
اوقوب چقدم : بتونله بوش نظم، طوزسز شعر، تابدم .
ديدم: آبهاي ياوزلار، نيندى ظالم، او كماغانلار بيت ،
مونك شعرن آلاچنلابده آغان اورلاغانلار بيت !

۱۹۰۸ سنه . قېورال ۲۳

پچهن بازاری

ياگا كيسك باش .

باشليق نهلى سوزنى قاره حمت ايله ،
ياد ايتهرلهر، كم بله رحمت ايله .
آدمز ده آط كه ميتن كوره لم
هم ميكيدين جمعينه ايره لم .
بو قزانده خوب، خوب اشهر كوب طورور ،
چيچ مونك تيك برى تقى يوق طورور .
حق تعالى نهرسه قيلسه ايركى بار ؟
روس ميكيدين نك قزانده سيركى بار .
شونده باردر بر مسلمان پهلوان :
بيك اوزون، بيك كوچلى، غيرتلى جووان ،
شهب باطر زرقوم كې، صالحال كې ،
حيله اوستا سيد بطل كې ،

بر حکایت گیلدی تلمگه آری ؟

یاخشیلاب سویلەب بیروب بولسه یاری .

طاگنه قالسون تیرمچیلەر ایتچیلهر ،

شەمچیلەردە ، مایچیلارە کیتچیلهر .

بر زمان باردیم پچەن بازارینە ،

شونده مین طابدم آزق یازاریه .

ایرتە برلەن قانداماقدە بو بازار .

قایدە باقسەڭ آندە طولغان سوداگەر .

قایسیی صاتمقدە درە قیسی آلا ،

برسی آلدی ، شونده برسی آلدانا .

هەر زمانی موندە حاللەر شول ایکن ،

هەر کم اوز حالی بلەن مشغول ایکن .

یوگروشلەر سورتتە دە آنا

بارچە مؤمنلەر « کفر » بوچاغینە .

نیندی اش بولغان صوڭ آندە ، نەرسە بار ؟

بر صوغش چقغانمی ئەللە یاپازار ؟ ...

مین دە چابدم شونده مؤمنلەر بلەن ،

مەسکەوسکی یاقنە کوز سالسەم کورەم :

تەگەرەب یول اورتاسندان طاش کیلە -

طاش توگیللە - بر کیسلگەن باش کیلە .

باش کیلە شوندی قاتی ، شوندی قزوب ،

پولنی خود کیلگەن طراموایدان اوزوب .

هەر طرف طولغان قاراوچی ، یوق صانی ،

باش « کفر » چاتینە ییتکەچ طوقتادی .

کوردیلەر بر کیسک آدم باشینی

آغلابو کیلیدیدە توکدی باشینی .

گەودەسی یوق ، بر عجایب باش ایرر ،

شەبید ایرر ، ایکی کوزی یاش ایرر ،

یوق آباغی ، گەودەسی هەم یوق قولی

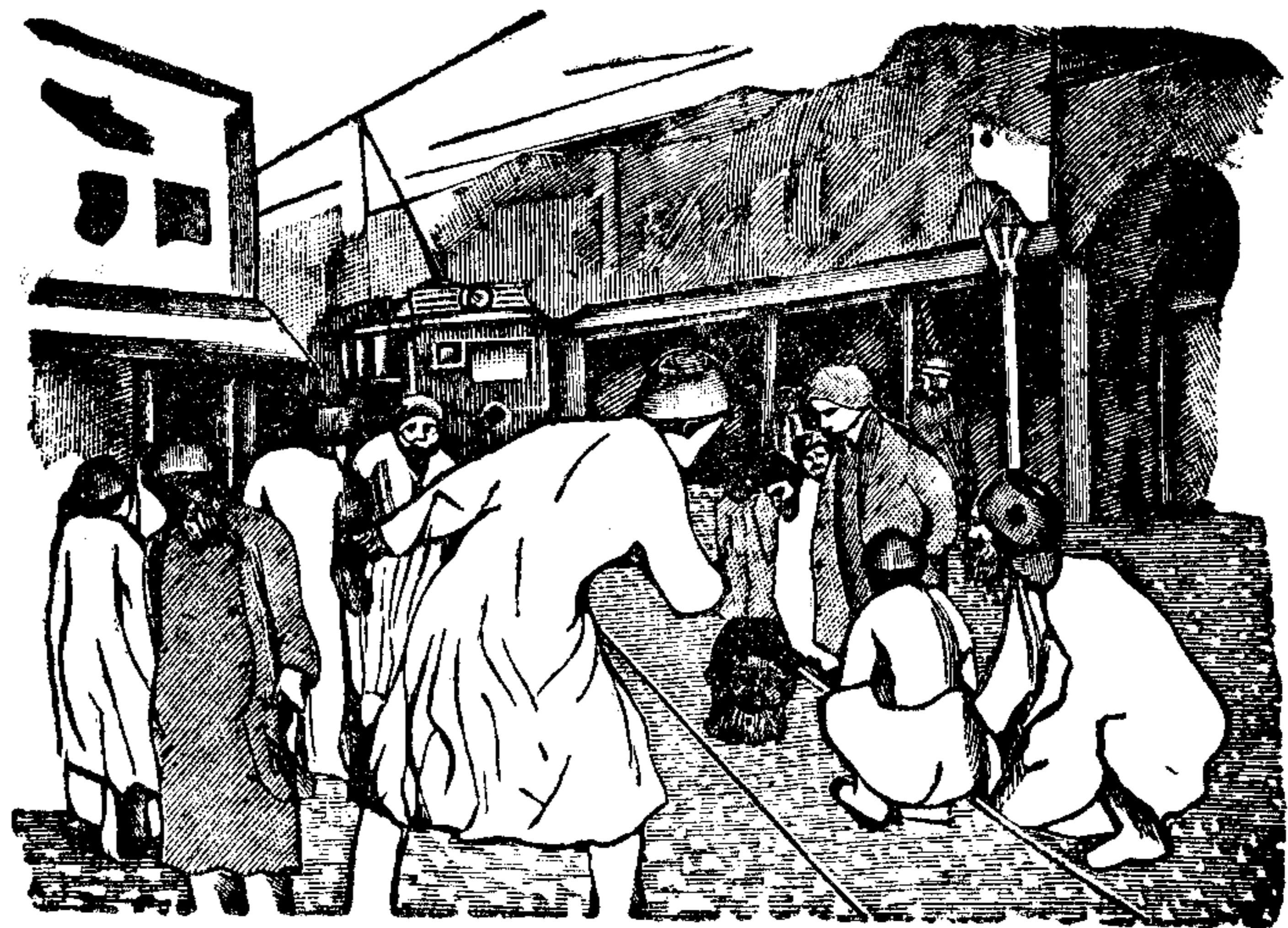
بر کیسک باشدر ، هامان سویلەر تلی .

صاقالی آق هەم یوزندەن نور چقار ،

کوز قاماشور « کم یوزینە باقار .

شونده طاو، طاو طورغان اون قابچقلاری
 آغایلار سانایچی قز - قارچقلاری.
 آغلاماسقه بر مسلمان باشی بو،
 هر مسلمان بده نك جاناشی بو.
 آغلی کیسك باش، موکن زارن سویلی،
 آق صاقلالار نهرسه بولدی دیب صوری.
 قزغانزلی، بر قیافت یاشلی کوز
 برله مسکین باش بولای دیب یاشلی سوز:
 «باشدان اوتکه نئی سویلیمن طکلا کز،
 مین حاجی باردم حجه طوقسان طوغز.
 کوب طواف ایتدم - حجاز صحراسینی،
 جده سن هر مکه سن، صنعاسینی.
 مین گلاصنیاقده طوره شدم ینه
 بو شهر نك دوماسنده اون سنه.
 همه مده مهسکه وده نده ماللار آلمشم،
 صومینه طوقسان تیننی چهلمشم.

یوزن اوردی طوفراقنه، قیلدی زاری
 زاری، زاری ینغلادی شه چی علی.
 باشنی کور گه چ اجتیارسنز جان آچی،
 نهی، جانم بو قایسی مسکین نك باشی؟

آغلیدر هر کم کوزندهن یاش صغوب،
 آغلی کیتندن کهله پوشهر چغوب.
 هم آیاق آستنده یاتقان تیریلهر
 بارچه: « آی مسکین! ده آی مسکین! » دیلهر.

ایته ابردم کونده بر قرآن ختم،
آلشم عمرمه ۱۵ لهب خاتون.

کیچ بارر ابردم «ته تیلهر» ره تینه،
نه ورلوب کوندز کشی صورتینه.

بار ایدی قارتلقده آلمان خاتونم،
بر بالام، آه کوز نورم آه! آتونم.

قارت کوندم بونلار ایدمه شله ایدی،
یاخشی یولداشلار و سرده شله ایدی.

طارتوب آلدی بونلاری میندهن دیوه،
سز که واجیدر میگا یاردم قیلوه.

آنلاری آلدیده کردی قویوغه؟
قاینی قویبی کوزله رمنی اویقوغه.

قیلماسا گز سز میگا یاردم اگر،
سز که میندهن یوم محشر دعوا باره.

II

شونده قارتلار جمع اولوب کیگه شدیلهر
نیشایدنر صولک؟ آغلاب اش بولماس دیلهر.

قایسی نه یته: پادشادان صالدا ت صوریق،
اول دیونی جه دره برله ن آدریق.

قایسی نه یته: صدری مقصودی بارور،
مسئله نی بلکه مجلسکه سالور.

بز آنکچون کوب طرشق شار صالوب،
آخرنده دوماغده صایلا دق.

قایسی نه یته: قامچیلی ایشان بارور،
اول دیونک بلکه سحر ن قایتارور.

اورنادان بر کوب بلکلی قارت کشی
نه یته: بو حقه ده مینم فکرم شوشی:

طکلا کز بو، تیک قاره حه تنک اشی،
ایندی اول معلومکز کوچلی کشی.

اول باروب آسون دیون جانی
 قیارور اول بو کیسک باش قانی.
 پارچه توتلار: « یاخشی بو، یاخشی! » دیلهره
 ووت، منه رحمت! بابای طابدی دیلهره.
 بو بابای فکرن طوری ایتسون خدا!
 ایتدی بر مؤمن کیشی شونددندا:
 میگلای! بار، تیز قاره حمه تی چانرا!
 چایدی کیتیری میگلای چاطر، چاطر.
 اوتمه گهندر کوز آچوب، جومغان زمان،
 کیلیدیه ییتدی قاره حمه ت قهرمان.
 استه ذی باشی کوته روب باقماده:
 غیرتن هم قوتن کورسه تمه گه.
 نیجه کم زور نه یله دی کوته رمه دی،
 ذره مثقال پیرندن تیره تمه دی.
 هیچ کوته المی آنی حیران قالا
 کوچانه، تیرلی باطر حالده ن طایا.

اول باش نهیته: « بو قاره حمه ت شاشدیمو؟
 اول کوته ررلک ییکل بر باشمی بو؟
 بر تو گل مگله ب قاره حمه ت کیلسه ده
 حتی زاییکین میدویدف بر بولسه ده.
 هیچ نصیب بولماس آلا رغه قوزغاتو،
 فایداسزدر قوزغاتورغه کوز آتو.
 چیکه-ون بوشقه عذابنی بولمی ده
 چونکه بار مک بو ط تعصب بومیده.
 بومیدا بوزله ب عناد آنباری بار،
 بومیده مک بو ط صراحت پاری بار،
 بومیده باردر جهالت اون واگون،
 و.مین به مالک، دعواس بر مک واگون،
 و.ایسکی، ایزگی، فیکری باردر اون کلهت،
 «ههر جدید کافر» یگر می اسکلا د...»

III

حاضرون: «آه نیندی ایزگی باش!» دیلهر،

تیک یه اورنینه یا بشماس دیلهر.

ایندی مؤمنلهر قاتی قزغاندیلار،

چن کو گلدهن باش اوچون صزلانیدیلار.

هم اوره طوردی باطرزئ چه چاهری،

ضدبیله آوزندهن اولار چه چره دی.

مین، دیدی: دنیا ده طور هم ایچماسه م

شول دیو ظالم باشینی کیسه هم.

بارهمین حتی میکیتین سیر کینه؟

شول دیو باشینه کو گام جیلکنه.

شونسز ایندی برده راحت کورمه من

هم بوغاج زایکین ردینه کرمه من.

یا اولهم مین، یا شونک موین کیسه م؟

حق عنایت، یلهر ایسه مین باصام.

بار خلقده: «بار، قاره حمت، بار» دیلهر،

«بو کیسک باش خاتونن قوتقار» دیلهر.

- بارمیلارمی؟ مین بارام البت بارام،

بارماسام دنیا یوزی بولسون حرام!..

بو عهددهن سو گره باشنک کوزلهری

یا توروب کبتدی، آچلمدی یوزلهری.

اول باش نه یته: «نه ی باطر، رحمت سیگا

یو کله دم مین یک آور زحمت سیگا:

بارچه ایر کگدهن و سیر کگدهن جدا

بولدک ایندی، بس سیگا میندهن دعا.

نایده گز نه ی اهل بازار بر یولی

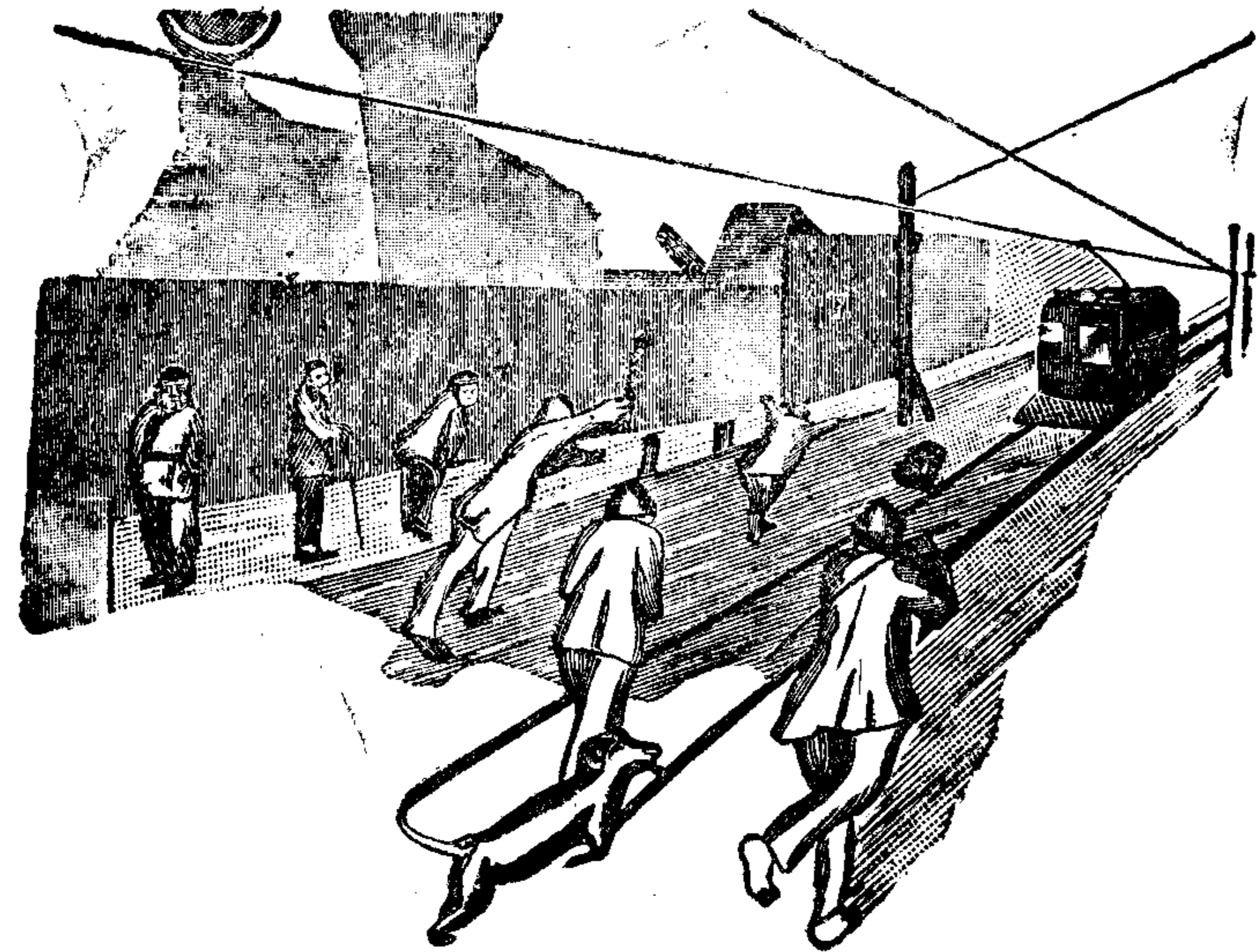
فاتحه! او گسون قاراحمه تنک یولی!»

شول وقت تولار بلهن طولدی سما

چن کو کئل برلن قیلا هر کم دعا:

ای خدایم بیر قاراحمه تکه مدده،

اوشبو یولده بیر آثار کوچ هم - لهت.

قالدى اوڭ ياقده «كتابلار خاناسى» ،

صولده «الاصلاح» اداره خاناسى .

بر ساعت، بر كون و اوچ كون كيتديلەر

زور زاوود كرېستاو نيكوفنى اوتديلار .

يېدى كوني، توني چونكە كيتديلەر

نا گھان بر صحرايه ايرشديلەر .

بر زمان قوللار صالديلار توشوب ،

كوردبلەر كېلدى طراموآي بيتشوب .

پهلوان وئاگونغا يېرلەشدى كروب،

آلدى «پېرىسادقا» برلەن بر بېلىت .

بارچە مؤمنلەر اوزاتوب قالدیلار

اي خدايم، رحمتكنى سال، دېلەر.

قوزغالوب كيتدى وئاگون يېلدهى بارا،

باش جومارلانوب كېتە يېردەن بارا .

باشنى كورگەچ قوزغالوب غيرتلەرى

اوردى بارچە ايتچېلەرنىڭ اتلەرى .

يوگرەلەر آلدى - آرتلى بر كىتو

كە كرى قويرتلار! قايا باشنى يېتو!

اول بارادر يوگرەك آطدان دە قاتى

ھەم جەيەدەن آتقان اوقدان دە قاتى .

اوز حالنچە كېتەدە طر، طر وئاگون

طاش آتا باشقە مالايلار ياعبون .

شونده ييتكە چدن طراموئاي طوقنادى؛

باش جومارلانوب بارادر طوقتامى.

طوقتاغاچ شونده سحرلى ماشيناء

ئيشلىمىز، ديدى، قارەحمەت باشى نە.

اول باش ئەيتە: «سپن وئاگوندىن توش حاضر،

يىك ياقتىلاشدى كىرەكلى توش حاضر.

بىز بارىق آزرىق جەيەو آنگە تابان،

اشتە بو آلد كىدەغى كولدەر «قابان».

باردرر كولىك توبىندە بىر قىو،

شونده كردى اول تىگى ظلم ديوا،

سوز دەتى كىلگەچ ايتەم ئەزىرەك يىان

تاكە يەشرىن كولى توبى بولسون عىان.

آندە ھەر تورلى عىبىلەر بار دە بارە:

قېقىزىل آلتون شەر، جىز قىرەلەر،

موگىزى مىر مىر بولانلارمى كىرەك،

آلتى يوز باشلى جىلانلارمى كىرەك،

سو آلتاسى يىك ياوز يوزى قارا،

يىلدە بىر اوغلاتتى يا قىزنى آلا.

شول زمانىم كىلدى مەسكەو عىكرى

بو قىزانغە طوب آتارغە باشلادى،

شول وقت خانلار، وزىرلەر قاچدىلار،

بارچە مالىنى اوشىدىر كولىگە ساچدىلەر،

ساچدىلەر آلتون، كومىشنىك ھەمەسن

يەنى بىزنىك مال كىشىگە قالماسون.

شول زماندىن بىرلى كىم آلتون، كوموش

كولى توبىندە ھىچ حسابسىز كىوب ايمىش.

بىر زماندە شېھەسىز بو كولى كىدىر

دىب عقالى زور كىكىملەر سويلەلەر.

كىدىرىسە، بىر دفعە قوزغالوب بارى

كولى بوئىنىك مەدرسە طالبلارى

بارچه بايلقنى جياچقلار ايمش،
هيچ هنرسز، باي بولاچاقلار ايمش.
بل، لي آرتدان هامان اوتتمكده در
كول بوياي طابيلاري كوتتمكده در...

V

نيدنه متصودقه! آلاز كوتسون نه لي،
سوز كيسك باشقه كيلوب يتسون نه لي.
اول قاره حمة تانت بيلانده باوي بار:
باوتك آتق مارك قولاجاق بويي بار.
باو بلهن اول اشقياخشي جايلادي:
بر اوچن باشنك تلينه بيله دي،
بر اوچن اوچلاب قابانغه جومدي اول
طوبطوري شوندان تيدوغه طوتدي بول.
اول توشه، بر كون توشه، اوچ كون توشه،
طوقنامي اينمه كده در كوندز، كيچه .

بر آياغى نهيله ندره، بر باشي
بر مينوت هردهم حضر در يولداشي.
اول اينه الله سوزن تسكرار قيبلا؛
طشده آغليدر كيسك باش، قايفرا.
نهق توشوب كيتككنكه اون تمالك طولاه،
آخري پير كه آيانلاري تورته.
بهاوان غايت آروب، اشدهن چغوب
اون مينوت طوردى قاتوب عقان جيبوب.
بر وقت بزك باطر آچدى كوزن،
بر سراي آلدنده در كوردى اوزن.
شوندى ياخشى دره، كه هيچ موندى سراي
صالمه اغاندر كه چيه سكي ابراي.
قابقا باشنده يه شل لوحه طورا،
آنده ايسته اوشبو سوزله ر او قولاه:
• مونده ساكن، بوژى فرقه، جانبه
تابمينا لر مذهب عيناني به .

طارتدی، قوبتاردی قاره حمەت قابەئى
 سوگرە تیز تیز ئلگەرىگە آنلادى.
 كوردىدە كوردى سرايدە بر خاتون،
 جلب ايتەرلك ھەر كشىنك دقتن:
 يوز نورى دورت ياقنى انوار ئەيلەگەن،
 تەگرىنك عشقى آكار كار ئەيلەگەن.
 نماز او قور اول آخرت خاتونى،
 آه ايتەر كو ككە چغادر توتونى.
 كوز ياشى سجدە يىراقى بولمامش،
 اول كىسك باشنك حلالى بو ايمش.
 اوتدى آندان، كىتدى باشتە بولمەگە
 شوندى كورنش، قزغانچىر كورمگە:
 آندە بيشدوزلەب مسلمانلار طولى:
 باغلىدر ھەر بىرسىنك آياق قولى.
 اللہ، اللہ! صاقلى كور اوتدان دىلەر،
 تىل شفاعت يا باھاوتىدىن دىلەر،

سىكرەلەر، جىنەنلەر اوزلەرى
 ھەم آقايمان، قوط او چارلق كوزلەرى.
 چون بولار ھب بەاوانى كوردىلەر،
 بر آغزىدان بويلە فرىاد قىلدىلار:
 ۋ مرحمت ايت، اى قاره حمەت بىزگە سىن:
 بىزنى قوتقار، ايز دىونك ايزمەسن.
 ھەر مىنوت اوتسكن صاين بىز قورقودە
 بو دىو ھەر كون بىشەر آدم صويا.
 كوت ايدك بىز باطر اوتسكن كوزگنە،
 ايندى قاى بارچەمز بيشىوزگنە.
 شوندى بر بولمە كورندى، شاقى كىكە،
 كوردى باطر شوندى ياتقان اول لعىن.
 بى نھايە زور باشى، گومبەز قدر،
 نى سىيە ندر، باشندە فەس دە بار.
 صالئوب توشكەن كىاشسىز مېنى،
 بىك اوزوندر مئل كوسى قویرغى.

بارماقلاری اوخشار آدم گه وده سی
کوب تاتارنی ایمگن ایردی اول عاصی،
بیلگی ایندی قاره حمهت قورقمادی
اول آنی طور، طور دیو بن تورته کلی.

نغره له برله ن دیونی اوینانان،
هیچ اویانمی اریقوسندان، اول یانا.

تورته کلی طور حاج نهایت اوینانان،

قورقمنجلی کوزله ری اوتدای یانا.

اول دیو اوینانندی دورت یاقعه باقار،

کفر سوزله ر آغزندان اوتلار ساچار:

« نیک یوریسک موبده رخصتسز کروب،

هیچ اویالمی ته ملی اوتقوم بوزدروب،

بامیسک مخصوص کاونیم بار مینم

محکم هم بار، آفته نومیه م بار مینم.

قورقمادک مونده نیچک کردک قیوب

بار ایکن یورگن کشی جانان طویوب! »

۳۴

بازیمز صوغش نهر سمه بولغانن،
قایسیسی جیگگن و یا جیگگگن.
گورزی توشکه چ قایسی بیلدهن باتانن،
قایسیسینک ما کلایندان باتقانن.

قارنم ایتکل قناعت بارینه،

ایتمه سهک، نه بده بچهن بازارینه.

VI

ایرته برله ن، قاینماقده اول بازار،

اندوده مونده قزادر سودالهر.

قزسه ده عادتده گیچه سودالهر،

نه الله نیک، بوگون کو کلسزدر بازار.

هر مسلمان، نه الله نیکه، قاینیلی،

نهرسه گه حمل ایتمه گه بو قاینینی؟

یوق، آلاغه قاینرورغه یولده بار

نهق بر آیدر، یوق کیسک باشدان خبر.

جمع اولوب اوچ دورت كشي هر چات صاين

كه بله شوب قاينر تالار باشك حال ،

يعنى اول مسكينه نى بولغان ايكن ؟

ايكى يافذاق قايسى جيكگه ن ايكن ؟

اهل اسلام شول ره شچه يحزنون ،

كورينه شول حال ، يراقدن آخ واگون .

نهرسه بولغان ؟ نيندى حكمت ، كم بله ؟

طاش باقا توسلى واگون نه كرن كيله .

اوچ ساعت اوتدى . كورنگه نندن بيرى ،

يوق نهلى اصلا ياقنلاشقان بيرى .

نيك بولاي بو ؟ ديب عجيله نكهن بازار

نه بله مه كده باسسازيرلار انتظار .

VII

طن غنه طورغان وتنده شول ره وش

كيلدى يه مسز ، قورقنچلى بر طاوش :

ييك قاتى كوك كوكره گهن توسلى بولا ،

بير يارلغان ، تتره گهن توسلى بولا ،

بر ، آرسلانلار آقرغانداى بولا ،

بر كتو ايشهك باقرغانداى بولا .

كوز آچورماسلق چغوب قولى بوران

باصى ظلمت بير يوزينى شول زمان .

هر طرف ظلمت ، كورنيدر قوياش ،

قورقوغه توشدى كشيهر قارت و ياش .

هيچ كشي باقى نى حكمت بو ، نى بو ؟

نه لله چلابده قيات كونى بو ؟

نه لله بر «قويروقتى يولدن» توشديى ؟

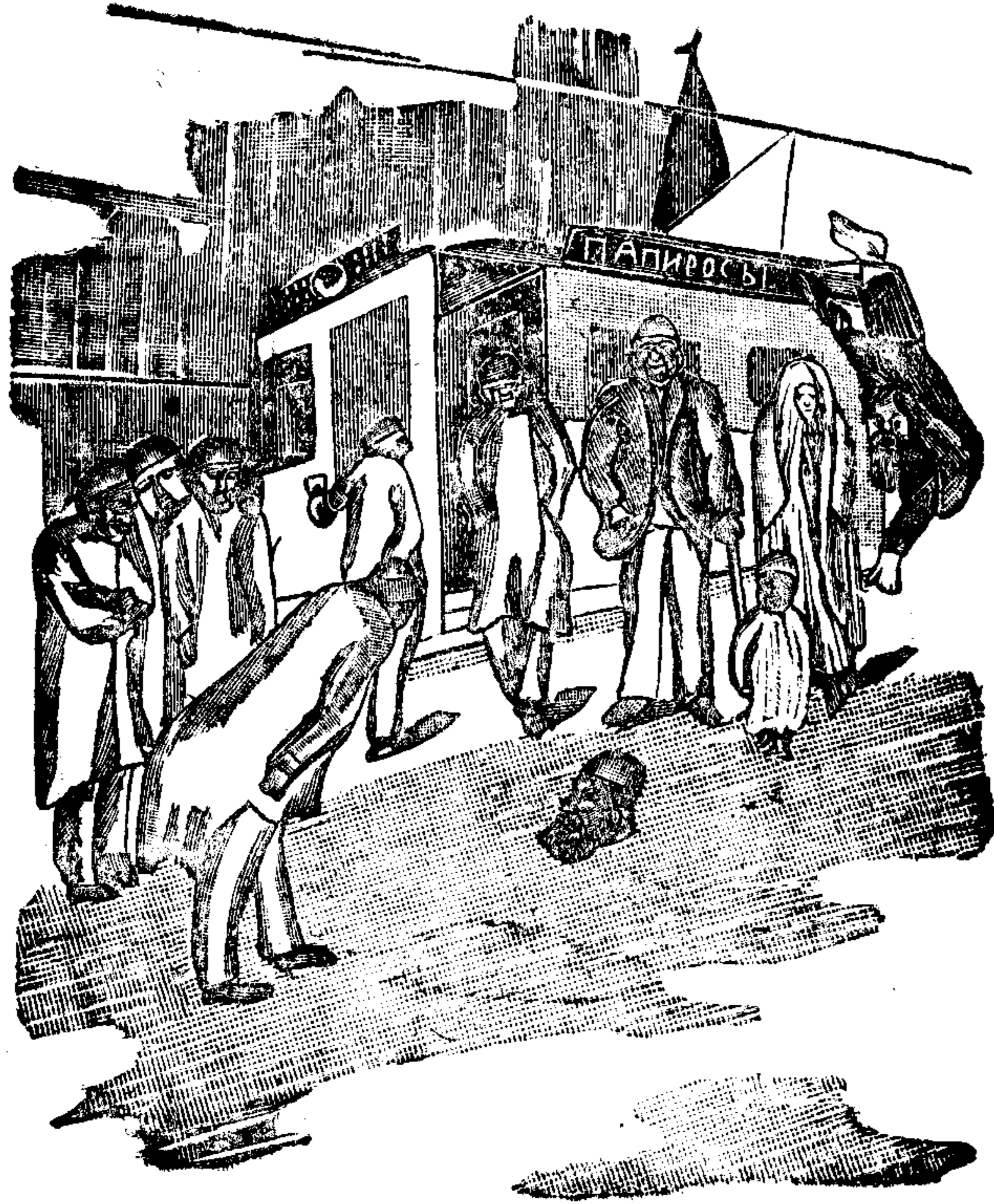
نه لله تگرى صور اورر كه توشديى ؟

دنياغه صوگنى مينوتلار كيلديى ؟

نه لله خان نك مسجدي يمرلديى ؟

نه لله توبه قابقاسى يابلديى ؟

نه لله بر باى قورصاغى يارلديى ؟

ای دولی! ملعون دیو، ای طارتلا!
 آقرا یه مسز قاتی، یبر سلیکنه.
 یتیمی باشی قانلانوب بتکن ینه
 نه یله نه سنده کیسک باش نه یله نه ..

طاش پولاتلار، جمله دره در سلکنه
 قارشیاق بوقدر خداینگ ابرکنه.
 نه رجده چیک، کهوشهز قوزغالا
 هم اویوب قوینان کهله بوشهز آوا.
 طانومی دوست دوستی، قردهش قردهشن،
 هر کشی قورقوب اوقی «لا حول» سن .
 نی بلا کیدی قازاننگ خلقینه
 اوچرادیلارمی خداینگ تهرینه؟

VIII

بس شو رسمه قورقشوب طورغان زمان
 چقدی آکسزدان قویاش، کیتدی طوزان ،
 کوردیلەر: یتیدی کیلوب معلوم و آگون .
 طاغلوب آرتنده بر نهرسه طاغن .
 نی کوره لهر اونمی، یالغان توشمی بو؟
 طاغلوب کیلگن تگی فهسلی دیو .

سویره لوب بیردهن دیو کیلگهن ایکن
 هم واگون شونندان اوزاق طورغان ایکن .
 بو دیودهن اول بوران قوبقان ایکن ،
 قورقتوچی شول خدای صوققان ایکن .
 ایندی هر کم کو کلینه شادلق طولا ،
 اول کیسک باش جلمایوب کولگهن بولا .
 شول مینوت چقدی واگونندان پهلوان ،
 کوتهروب باشینی آرسلان صمان .
 چون بچهن بازاری خلقی کوردیلهر ،
 بارچه کورشمهك اوچون یو گوردیلهر .
 جمله بردهن «السلام ! ده السلام !»
 هم قاره حممت : «وعه له یکم نه سسه لام !»
 هر مسلمان درد بلهن کو کسه اوچا :
 بر کیسک باش ، بر ، قاره حممتی قوچا .
 چقدی واگونندان طاغن بر ایر بالا
 بیک چیده ، کورگهن کشی حیران قالا .

چقدی طاغنده چاپانلی بر خالون
 جلب ایتهلنک تیر یچیلهر دقتن .
 بر حاجی شول حال خاتوننه کوز قصا
 همده یایداخشرق اریاسز سوز قوشا .
 اول کیسک باش کوردیده بو تتوانی :
 « تیمه خاتوننه !» دیب بارماق یانی .
 « بلمدم مین !» دیب حاجی زاری قیلا ،
 کوزله رندهن یاشلارن جاری قیلا .
 شول وقتده قامچیل ایشان کیله ،
 اول کیسک باشنی طوتوبن اوشکوره
 کوردیلهر باش یهش یگت بولدی یه
 قول ، آیاغی گوده سی کیلدی یه .
 بو کرامتنی کوزیله کوردیلهر ،
 تکرینگه مک ، مک شکرلهر تیلدیبار .
 اول دیو کوزدهن بوغالی یوق بولوب ،
 اوچدی یاگی بیسته یاقنه اوت بولوب .

سز بله مسز اول كيسك باش نه لده بار ،

كون كوره ياخشى غنه اول سودا گهر .

دين يولنده كوب عذاب كور گهن اوچون ،

آرمى طالعى دين اوچون يور گهن اوچون ،

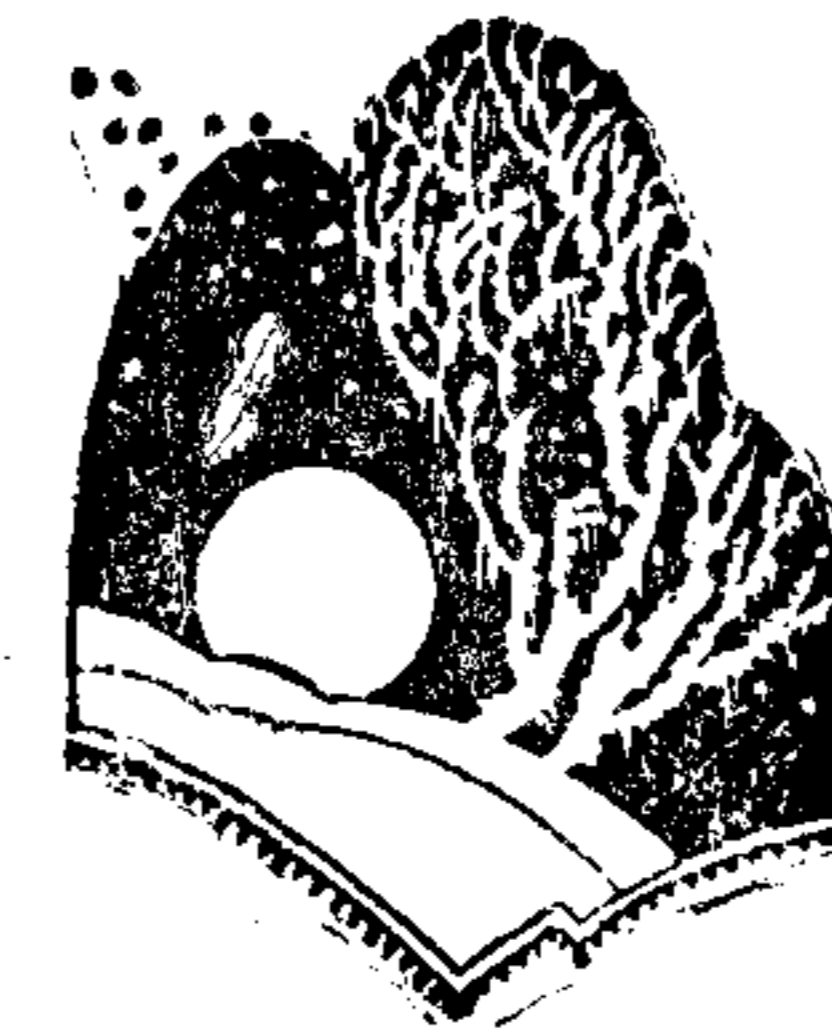
بهلوانغه بيرديلهر آلتون سههت ،

چلبىرى يوق ، بلميدىن ، نيدر سبب .

فاعلات ، فاعلات ، فاعلات

نو ، پچهن بازاری خاقي كوگلى شاد !

۱۹۰۸ سنه ، اوکته بر .

مولاناك زارى .

(« مالا نصرتد لدين » دهن)

اي خدايم ! بنده گه ، اولده حرمت بار ايدى ،

بر زمانلار چالما ليغه قر ، غزرت بار ايدى .

قايدده آوسهم مين ، خلق شول ياني قوتلهر ايدى ،

پير يوزى جنت ايدى دولت و نعمت بار ايدى .

سوز ده شوچى يوق ايدى مين بر قرانى آق ديسهم

هاى عمرلهر ! اهل اسلامده اطاعت بار ايدى .

اول زمانلار هر كم اوز حالى بلهن مشغول ايدى

نه بو حضرتلهرنى تفتيش ، نه بو صحبت بار ايدى .

ييتمه گهنى مين او قوتقان ؟ « معرفت لازم » ديلهز .

مختصرده حيز ، استنجاء ، طهارت بار ايدى .

همهسى كافر گه اوخ شاشلى بو طار چالبارلارك

نه مسلمانلقغه آنلارده شباغت بار ايدى .

یوقلاغان، سونگەن تاتارنى باش كوئەرتدیلەر شولار،
 یاقى كۈنلەر ارتدى حضرتلەر گە راحت بار ایدی.
 هیچ برەو سیزمەس ایدی، حیلە مکرلەرنى مینم،
 موللانى معصوم سانارداى ایزگى عادت بار ایدی.
 قورقنا طورغان ایدم چن سوزلانى تەكفیر بلەن،
 یەشرن اشلەرنى آچارغە كەدە جرئت بار ایدی.
 بار مسلمان شول بوزوق یاشلەر یولن طوتقان حاضر
 یوقلاغانم اوتەكەن اول كۈنلەر گە، فرصت بار ایدی.
 آولار ایدم مین بالقلارنى بو بولغانچق صودان
 ای قایا، اول كۈن كە خاقمەدە جہالت بار ایدی.
 ۱۹۰۸ سنە، سەنتابر ۱۰.

عبدالحمید.

اوتوزیل حر فکریلەرنى اولتت،
 تور کەردە آزادلق طامرن قورط،

وطن یا تترتوچى شەملەرنى سوندرت،
 مسلماندان بتون چیتلەرنى كولدرت،
 اوتوزیل قازىغان باز بىك تیرەن شول:
 مە ایدى حمیدك شونەدە گومبرررت!

۱۹۰۸ سنە، ماى ۲۱.

بزنى اورنسز يامانلىلار.

صداقت بزده يوقمىش، بولماسە يالغانمز باردرد،
 نفاق ويستافكە سىندە كۈب ميدال آغانمز باردرد.
 نظافتكە رعابت يوق ايمىش بزده - نە بهتاندر!
 آنكىچون يورط صاين بزنىك برەر قومغانمز باردرد.
 طاغن بزده عام اهلى - ضيالىلەردە يوق دىلەر،
 اوتوز يىلاب بخار، قارغالىدە طورغانمز باردرد.
 تانارده آچقە يوق، بايلىق دە يوق دىب يوقنى سويليلەر،
 اورام طولى قولن جە يوب بورچ صورغانمز باردرد.

صناعت يوق، هنر يوق ديب يامانلار اورنوزغه،
 يهوديدن يگال مال طابوچي ايشانمز باردور.
 راكون بلگن بوريست يوق بزده ديب اويلاو خطا؛ حتى
 پهن شالقن بازارنده زاكون صائقانمز باردور.
 طبباق نئي يوق ديبده يامانلار، دي دشمانلار،
 مريضيله رني ياسين برلن صوغوب يقانمز باردور.
 مهندس بارلغن منكر، «كفر» بوچماغينه بارسون،
 كورر شونده بوين اينن بلوب قالقانمز باردور.
 اين نمايز بره و يوقدر ديورسه بزده شاعرلر
 طهردهن بوز يگتدهن شهبه سز اوزغانمز باردور.
 او كباي طورمش بولايد، هيچ ايميمز باش يا كالفغه
 قوتورسونلار بوزوق ياشلهر، آلاز: چالبارلاري طاردور.
 حرام اوين، فلانله ردهن ضرر تيمس خدای قوشسه
 «هدايه شرحي» نامنده چوين قالقانمز باردور.
 آلاز آدارلار آلدانسهك، جسور منقده يوق ديرلهر،
 مه ايلي اوزون بويلى محمد يارمن باردور.

شودوزنيقلار ورساملارده باردور، يوق ديه ليه سله ره،
 مدينه، مکه ديب تورلى بويار صائقانمز باردور.
 چيره نيه سالك مسافر خانه هم آشخانه يوق ديلهر
 «سرای» دان چيستالقه كيم توگيل «باغار» من باردور.

۱۹۰۷ سنه، ديكابر ۱۰.

وجدان حریتی.

(«بوديلنيك دهن»)

ييگل يوزمهك بو طورمش ديگگزنده
 خوف يوق ياليسنده، يلسزنده.
 ولتكن يوكلهمه آرقة كده وجدان
 آور اول بو يوزوده قورغاشندان.
 باناست سين، سيني اول توبكه طارتور.
 بو چن سوز: طكلا ديسهك فهمك آرتور.

۱۹۰۹ سنه، ماي ۲۱.

ئەنە، مەنە.

ئەنە چولمەك: آكار قاتق طوتورغان.

مەنە خەلفە: باشى منطق طوتورغان.

ئەنە قارغا: مەچت اوستىنە قونغان،

مەنە شاگرد: او كازلى موللا بولغان.

ئەنە چېچى بەرەنگى كەلجەسى،

مەنە «نحرير مرأة» ترجمەسى.

۱۹۰۹ سنە.

منہاج

طاش طاشيلار؛ آندە منہاج «عالیہ» نىگزن صالا.

طوى يا صيلار؛ موندە منہاج عائە نىگزن صالا.

صالنوردە توبە نوردە بىك او كایدىر صو كغىسى؛

شىكەنەم مین ئەلە نىك بولماس كىبى اولگىسى.

۱۹۰۹ سنە. اپریل ۲۹

ایكى يول

ایكى يول بار بو دنیا دە: برى بودر بىحت استەو،

ایکنچى شول: عام عشقندە بولماق معرفت استەو.

سینك قولدە تلەرسەك معرفتلى بول، بىحتسز بول،

و یاكە يك بىحتلى بول، ایشەك بول، معرفتسز بول.

۱۹۰۹ سنە، ماى ۲۱.

نومیر گە توشكەن ايسكىلەر.

كوررسك سین بولارنك يورگەنن ھەر دم كاریدور دە،

يوریلەر قارت كەجەدەى، اوزلەرن آنلار صانى زورغە.

اوزون كولمەك لوپردى، چالبارى يوق، ھەم ايزو چىشكەن.

سەعتەن ھەمدە اشطاندان دە چلبىر صالئوب توشكەن!

۱۹۰۹ سنە، اپریل ۲۹.

اصول قدیمچی.

مگر كرنلەردە بىر كون امر طراخئیر

اوپرەشدم كە بىر پىو نزیدە سرا.

سوگوب تىدىك جديله رانى ده ، يعنى
 آلا ر دىنسىز ، شولاي يازغان كىتابده .
 حرام دىمىز تياتر ، طائسه لارنى
 « تىگنده تىپترو » اولا و اعلا .
 كوكللەر قالدى صاف شرك و ضالالدىن ؛
 مینوتده پوط و پوط دىنيليك آرتا .
 بز او جماخ قوشلارى بولدى بو پىرده ،
 بوتون بولمده پوط كىتدى ثوابقه .

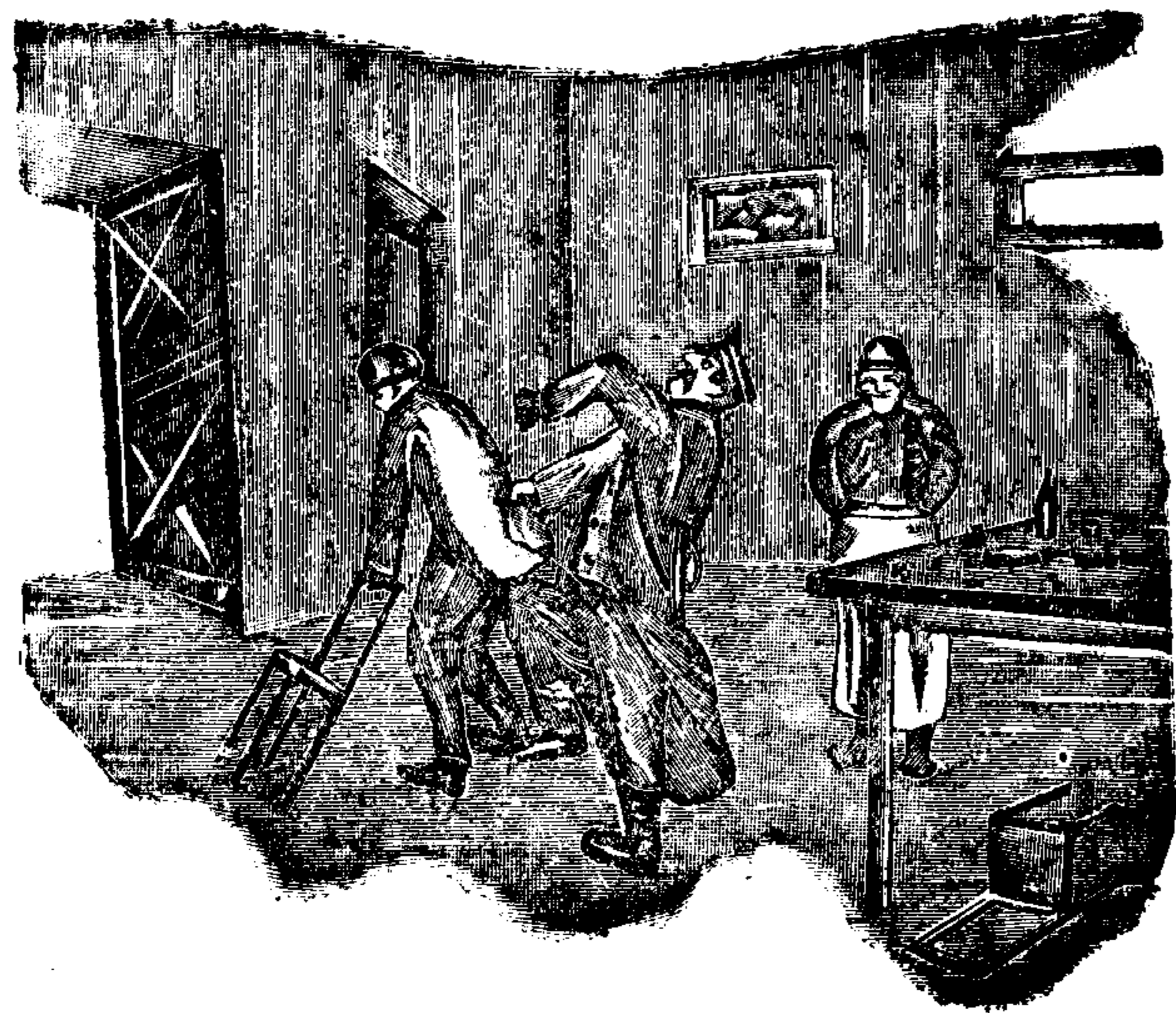
قولمى سائىدهم فائى جهاندهن ،
 آغزده پايروس آلمده صرا .
 طراختىرله رىك اول عاشقلىه رندهن
 تىلدىلەر كىلوب قاتىمه طرا .
 دىدىلەر كم نىچون تىك اولطراسك ،
 داواى گارمون كىتورت ، بىزنىگله جىرلا .
 كىتورتىم اسكرىپكه بىرله گارمون ،
 قىزلى بارچه نىرسه كىلدى موندە .
 فقط بىر بولمە دە هىچ كىسه كورمەس ،
 كىتورتىك بىر نىچە آقشارلى قىزده .
 گولەيت ايتىك ، تمام شونده ايسردىك ،
 بوتون بىت - باش قىزاردى ، طوتدى قىزما .
 بىر آزدان سانىكه بىزگە كىلدى الهام
 « علم » بولدى ، حاضر بىز اهل فتوا .
 كىرىشك تىكشورگە مواللارنى ،
 كه يعنى قايسى آزغن ، قايسى تقوا .

كستردهب ته ملی پشكەن كاتلېتى بار.
 زا آكوسكاغه دخی قوشلار ايتى بار.
 بر آزدان بر طرفدان چقدى رضوان:
 تمام آتون، كوموشكه نورغه چومغان.
 ديدم، اى حضرت بواب جنت!
 نېدەن له كدى ميگنا بو ناز نعمت؟
 ديدى، او جماخليسك سين، چونكه ديتلى،
 حمايت ته يله دك پيو نويدە ديتنى.

II

حسابسىز كوب اچلگەن، مه لچكە نەن،
 او طورغان بېردە شونە قالدوغانەن،
 شولوق حالده ميگنا بر توش كورندى،
 توشمە يېك عجب بر اش كورندى.
 سويلايمى مين توشمە آه نه كوردم:
 اوزمنى گويا كه او جماخده كوردم،
 تىزلىگە نلەردر اطرافمە حورلار،
 كه آيدان ياقتى يوزلەر بالقى نورلار.
 پېچە تله نكەن شرابلار آله كېلگەن،
 آيتسيانلار بارى ولدان وغلەمان،
 اچمەكلەر بوتونلەي بېز پلاطنى
 برەودە بر تېين آچە توله تى،
 قزق صوڭ! بر قولم برلەن اچەم مين،
 ايكنچى قول بلەن حورلار قوچام مين،

ایکی قولدان ایکیسی کیلمدی طوتدی،
 آفتسیانتی یا گاق توبکه اوطورتدی .
 چغوب بارغانده دوب دوب تیدکه لیلهر .
 یامان سوزله ر بله نده سپیکه لیلهر .
 اوزاقد اوتمیچه مین چاستقه کردم .
 توشمنک راستلغن شول چاقده کوردم .

۱۹۰۸ سنه . آوغوست ۳ .

III

توشم شول توشکه ییتکه نده اویاندم،
 «ئەلی مین قایدە؟» یاق یاقه قاراندم .
 اوطورغان دوستلارمدان بیللهر ایسکن؟
 کسه مگه قولی صالحم، طایدیم ایسدن .
 خدای اورغان قاراقلار او گھاغانلار،
 کسه مدهن پرتمائینی اورلاغانلار .
 شولوق حالده کیلوب کردی آفتسیانت،
 رحیمسز یورته در کوزله رنی یالت یالت .
 دیدی باین: دواتسات روبلی اس واس،
 داوایتی اسکازی اسکورو اوژ چاس !
 دیدم: «دینگی مایی» ابده شه ر او کرال
 صابا کیلار اونی او کرال ده اودرال .
 آفتسیانت کوب طلاشمی کیتدی میندهن،
 ایکی دانه قلمچلی یانغه کیلگهن .

ایشان.

کوزن یومغان، موبن بوکگن، باشنده چالما چورنالغان،
کیپن چالما، کیپنک باشنده، ایشان بولغان ایمش حیوان!

۱۹۰۸ سنه، آپریل ۲۹.

بعض ضیالیلار من.

تاتار خلقی آراسنده حسابسز کوب. ضیالیلار،

سیرهک لیکن درست نهیتیم کشیکلی، ضیالیلار.

اگر کورسهک قزارغان یوز آلارده برده آلدانما:

«اویالماندر» دییه یاگیش، «ییه رگندر» دیسهک اولار.

۱۹۰۸ سنه.

حاضرگی اوایلانویچیلر.

کوکللر صاف چاغنده شهب، ماتور قز صایلیلار آنلار:

«بولور، بزنت خاتون بولسه، یوزی آیدای» دیلر، آنلار.

اگرده باصسه دنیا هم موبنلارده بورچ طولسه،

اوبرلی قز چفگنی ده آلورلار، آچقسی بولسه.

۱۹۰۹ سنه. آپریل ۲۹

کورسهته.

آی کشی! طشندن اوزنده ایزگی خصلت کورسهته،

یا حشیغه رنبت، یامان اشلر گه نفرت کورسهته.

تیک خدای حاضر اورنی صابلی اول آزماق اوچون،

اهل دنیاغه طشندن استقامت کورسهته.

امر حق، قورصاق بلن قارشینه قارشی کیلمهسه،

اول حاضر دینکگه و قرآنغه اطاعت کورسهته.

بولسه کیلمه سلك اوزیه طوغری نهیتکندن ضرر

اولده چنلقنی سویه، سوزده صداقت کورسهته.

آلغانی بولسه بره وودن، آخرت ایسندن چغاء

بیر گنی بولسه: «یانارسک»، دی، قیامت کورسهته.

بیک غرورلی اول، سیککا هیچ احتیاجی بولماسه،

براشتی توشسه اگر بالدان فصاحت کورسهته.

اوت قابزى اول توتون اچكەندە ايەشەن الكە

اولى آكغار صوزا، اكرا م وحرمت كورسەتە.

دوستى اوستەن اچودە، بولسە ساقى اول اكرە،

تېب تېگىز سالغان بولە، گويە عدالت كورسەتە.

«مېن آرسلان!» دى، سېنىڭ مانى تلىك ايتكەندە اول،

سېن آكار زالىمەڭ: «فەتىرەن» دى، جېانت كورسەتە.

چەنچەدە اول كوكتەك ياوز لسانى خىجىرن:

«نېگە كېفك كېتىدى دوستم؟» دى مېت كورسەتە.

طىكلاسەڭ طىشدان سېنىڭ غېت آڭك آوزىدەدر،

سېن كېلوب كرسەڭ آچق، معصوم قىياقت كورسەتە.

۱۹۰۹ سنە.

ايكى ايدەش آراسىندە.

– بەلى ايدەش، نى ايشىڭك، بر خېر سويلەب يېبەر،

قايدە كەلەر نېشلەگەنلەر؟ يوقى ياڭى بر خېر.

– كېتسەنە ايدەش، يودەتە، اشلەرم بېت بار مېشم.

يوق خېرلەرنى سويلەب طورماقغە وتتم طار مېشم.

– سويلە ايندى نى خېر بار، ايدەشم، نا لانه اچى،

ئەللە نېدە بر صور اوخى دە يېرگە سالە اچى!

– كېت دېمەن ايدەش يودەتە! مېن بەم تېك: سېن جولەر،

نرسەسن سويلېم مونك مېن، ايندى بو ايسكى خېر.

۱۹۱۱ سنە.

خاصيت.

سويلەشسەك تورلى ملتلەر حقتەدە،

پراقىدە مى آلا ر يايىسە ياقىدە.

سويلەمىز تورلى سوزلەر حقتارلىدە،

و قايسىسىندە نى خصات بارىدە.

ايتوب اسناد آلا رغە ملك و مانى:

«فلان ملت فلانلى ھەم فلانلى».

دیمز عذماناییلار طوغرئنده «شائلی»،
نیمس خلقی خصوصئنده «قورالی»،
یهود خلقی خصوصئنده سوبله شسکه،
دیمز غایت جیتز هم اشکه «جالی».

قتاییلار طوغریسنده سوز آچاسه،
آلاردیمز گوزهل هم «یاخشی جالی»
اگر تلکه توشه قالسه فرانسوز،
دیمز غایت هنر مند همده «جالی».

آرامزده سوبله نسه اینگیلزله،
دیمز بیک اجتهادلی همده «مالی»،
نی دیرسک سوز تاتار طوغرئنده بولسه؟
طابالمی سوز، دیورسک: «اول صاقالی».

۱۹۱۱ سنه

طانسه.

طانسه طاوشی زال اجنده تون قاتا،
اوی آرکیستر: «تریمتام تامتانا».

بارچه قورلاردا چووار چوبله رطولی:
اوج خاتون بوچماتده کانفرتی صاتا.
بیک حضور اشلهر؛ خاق حیرت ایته،
ماتی هر کم: «تهته، تهته، تهته، تهته»!

ماتاغان صاین ایدنده سیکره لهر
«طب اده طب!» پار یهش کهجه برلهن ته که!

۱۹۰۹ سنه

معجزه.

یغمبرنک وفاتندن صوگ اصلا معجزه بولماس،
یارلماس آی ایکیگه هم قارا طاشدان تویه طوغماس،
دیلهر بزنت علم اهلی، اشانماگز بو یالغاندر؛
اوزم کوردم بوگون بزنت زمانده معجزه باردور.
بوگون ایرتوک میگا شاتی بورچلی ایبدشم کیلدی،
یالندرمی، طالاشمی وعده سنده آنچه سن بیدردی.

۱۹۰۹ سنه

مَجْرُوحِ ارْكَازِ.

علی العمیاء فکر یورتی بر آزده،
اوق آتقن توبلی اوردهك یا که قازغه،
تیسون بو، دیب محمر حضر تینه
«اربت» لهب براوق آدم حجازغه،
«اصابت» ایتمدی لکن بر آزده،
ضرر بیرمیچه حج، روزه، نمازغه،
بر آز نه یله ندیده اوق بوش هواده،
کبلوب له کندی قوامده غی اوکازغه.
تیزوک مجروح ارکازمنی کوته ردم،
دوالارغه، «ارفی» یاقعه یونه لدم.
طاغن ترلور میکن مسکین اوکارم،
دواسینه فدادر کوب هم آزم!

۱۹۱۰ سنه.

اوله نو تو گل سویله نو.

(ابوانوف کلاسیکدن).

- قراء ایدهش، سیگا کیلدم کیگه شکه:
کوز آتم مین بوگون بر شهب که له شکه.
فی دیرسک سین اکرده مین اوله نسه م،
کشی توسلی اورنلاشسه م، کویله نسه م؟
- آلی بولغاچ، اولهن دوست چیکمه وایم،
ماتور، یاقتی عمر پیرسون خدایم.
- شولای دیمسک؟ شولاین اول شولای ده،
باریلاش باروب طورسه او گایغه.
خاتون آماق چیتن بیت هم مشقت،
بر آغاچ بولمی بیت شیطانی طاشلاب.
بتونله ی به یله نه آنده آیاق قول،
جولدرلک اول اوله نسه م غیر معقول.
- آلیسه کوچله می هیچ کم، اوله نسه م،
کیگه ش پیره کیگه ش پیره دیب سویله نسه م!

شولای دیمسك شولاین اول شولایلا،
 اگرده اوخشاسه اول طولغان آیفه!
 فرشته كوك كولوب آلد كده طورسه
 و طوبدای كیدك قوچاقغه اول آتسه!
 شولای بولغاچ نیچك آلمی توزهرمن،
 آلام مین، بلكه راحتده یوزه رمن.
 - آلی بولغاچ اولیلن دوست، چیکمه وایم،
 سعادتلی عمر بیرسون خدایم.
 - شولای دیمسك؟ شولاین اول شولایده،
 یاریلاش باروب چقسه او گایفه،
 خاتونلارنی سویوچی بر ماتور یهش،
 مینم یارنی سویوده بولسه کوندهش،
 سویوب کیتسه خاتونهم اول یگتنی
 چیتن طورمش، بر آیده بارده بتدی!
 - آلیسه کوچله مهس هیچ کم، اوله نمه،
 «کیگهش بیرده کیگهش بیر» دیب سویله نمه.

- اوله نیمیم دیم، «اوله نیمیم» اول ماتور سوژه
 چیتن شول دزاده طورماق خاتونسز.
 یاناسك بوظ كبك صالغن توشه كده،
 گویا سین بو جهانغه کیلمشه كله!
 بولنمی اشده بر معلوم وقتقه،
 بو حالهر بیک یراق ایدهش بختکه!
 که له شکه مین بو کوندهن یوچی صالحهم
 اوزاق اوتمی آذك قویذنه بارسهم،
 یلی قولار بلهن اول تهنی صارسه!
 بخت شول، ازله نیم مین باشقه نرسه.
 - آلی بولغاچ اولیلن دوست چیکمه وایم،
 یلی، یاقتی عمر بیرسون خدایم.
 - شولایلا، اول اگرده ایرکه بولسه!
 تکبر بر قبارغان کورکه بولسه!
 رضا بولمی مینم طابقان طابقه،
 سبب بولسه هامان بوق بار طاوشقه.

رضا بولمى مېنىم آلمان كېمىگە ،
 توشورسە اول كىسە ياقنى قېدىنغە ؟
 ايرى كم؟ بايىمى، يوقمى بلىمى حالن ،
 «كىتەر!» دىب داوولاسە زەنگەر رآلن !؟
 - شولاي ايدەش، آلاى قورقسەك اويلا نە
 «كىگەش بېردە كېگەش بېر» دىب سويلە نە .
 - شولاي دە، بېت آنا بولمق كوگاملى ،
 بتونلەى شاد ايتە اول حال كوگاملى .
 بالاك يوگروب منە آنگە «تەتى!» دىب ،
 كېتەر تەتكى مېنگا مەمەم! تەتى! دىب .
 بو حال ايدەش جوواتماسى كوگاملى ،
 بتون راحت، حضور شوندى توگامى ؟
 - آلاى بولغاچ اويلا ن دوست، چىكمە واپم
 تەتى بولماق نصيب ايتسون خدایم .
 - شولاي دە، صوك بالاك بولسە بېش - آتى ،
 اويك طولسە شولاردان ھەم قارالتى .

شولارنى طويدرامن دىب تېرك توك ،
 ئېىل بېرگە، دوغا توسلى بېلك بوك .
 - آلاى بولسە ختونىز طور اويلا نە ،
 «كىگەش بېردە فلان بېر» دىب سويلە نە .
 - شولاي دە اول بالالار اوسسە باردە ،
 اگر دە بېر جېلە كەدى پشسە باردە ،
 طيانوب ياش عىلغە ھەمدە كوچكە
 كرشسە ھەر بىر ياخشى اشكە .
 بايوب كېتسە آلاش شول اش يولندە ،
 ايتەرلەر تېرىدە قارتلىق كونىدە .
 - آلاى بولغاچ اويلا ن دوست، چىكمە واپم ،
 طىنچ قارتلىق نصيب ايتسون خدایم .
 - شولاي، لىكن كېرىگە ايشسە يازمىش ؟
 اولب كېتسە خاتون كوب طورمى ياتلىش ؟
 بېش آتى ياش بالا قالسە قولگەدە .
 منە ايندى جو قور طورمىش يولندە !

طنجلىق بوق آلارنىڭ بورچووندىن ،
 قولغاڭ طق آلارنىڭ چىر - چووندىن !
 مەنە ايدەش، بو اشكە آبدريم مەن ،
 بو اوينى اويلاخچىدە قالتىرىم مەن !
 - آلاى بولغاچ قوشا چورط ھېچ اويەنمە ،
 كېڭەش بىر دىب جودەنمە ھەم سويەنمە !
 دىيم بىر سوز، بوتەن بىر سوزدە قاتمام :
 « خاتون آلسەڭ كېرەك ايت كۈندە باتمان ! »

۱۹۰۹ سنە

آولدا آوروب ياتو .

مەن ئەلى آوريم آولدە، موندە قايتىم قىش كۈنى ،
 يال ايتە موندە آغايلار، جايدە قالغان اش كۈنى .
 سىزخانوب مەندە آغايلار بىرلە يالقاولق ايتەم ،
 طويدىم ايندى خستەلسكەن ياز كۈتەم صاولق كۈتەم .

يازخانم قىشنىڭ بورانلى ھەم قاراڭغى اويەنرى .
 ھەمدە خوش ايسلى اېپى، مايلى بەرەنگى اويەنرى .
 اى بەرەنگى ! سەين بەرەنگى ! كېلى بەرەنگى جان آشم،
 سەين گەنە تەملەرتەسەڭ بار يارلىلار، بايلار آشن .
 كۈب جفا كوردىڭ بو بىرگە سەين كېلوب آمىرىكەدەن ،
 نېشاپىسەڭ، تەقدىر شولايدىر، خەلقىمىز شول بېك نادان .
 ۱۹۱۲ سنە، فېۋرال .

بەرەنگى وىلىم .

اى بەرەنگى ! (*) بىزگە كېلىڭ سەين يراق آمىرىكەدەن ،
 مەرفت ! سەين بىزگە كېلىڭ موندەراق ياۋروپادان .
 اى بەرەنگى ! سەين كورنىڭ اولى كورنىشكە چىت ،
 شاولادى كورگەچ سەينى بارلىق ۋوزىك : اول دىب « جىدە ! »

(*) معلومدىر كە بەرەنگى موندان يوز يىللار ك روسىيەدە بولماغان .
 سوكراق آمىرىكەدەن كېتىلگەن . ھەر ياكالقدان قورقغان اول خلقى، بەرەنگى -
 مەندە قورقوب آنى آشاماغلار و « شىطان آلماسى » دىب آناغانلار .

اول بەرەنگىنى كېتىپ كەن دىب بو پىرگە دەرىلەرە

ھەم اچىندە اول بەرەنگىنىڭ ايمىش دىب زھرى بار .

اي بەرەنگى كۆب اذالارغە سىنىڭ صىركىڭ بلەم ،

طاشلادى يولقوب موزىك خلقى توبىڭ طامىركىڭ بلەن .

اول بەرەنگىنى آشاوچىنى اورا دىب آلاسى ،

سىن آتلىڭ اول زمان : « كافر و شيطان آلامى ! »

اي بەرەنگى ! ايندى شادلان ، كېچىدى باشدان اول چاغىڭ ،

سىن يىڭوب ايتىڭ . كان ، ايندى موزىكىڭ قورصاغىن .

سىن كېكرتسەڭ اول حاضر : « الحمد لله ! » دىب تويما ،

« كۆب شكر ، دى ، بو جېمىشنى بېردى مولا ! » دىب تويما .

سىن آتوب اورنەك صېرلى بو بەرەنگىدەن ، تىلم !

آزغە نورلاندىرا باشلا . موزىكلارنىڭ مېدىن !

۱۹۱۲ سنە .

پوشكىن و مېن .

حضرت پوشكىن اولدە يازدى اوز يەوگىنىن ،

مېن ايسە جىرلىم فقط موندە بەرەنگىنىڭ كۆين .

شوندەدە كورمىم اوزىنى ھېچدە پوشكىندەن توبەن ،

طوغرى كوز سالسەڭ اشىنە ، اول اوزى مېندەن توبەن .

بر وقت اونتور جھان پوشكىن نى ھەم يەوگىنىن

يوم محشر سز اوتماسلار بەرەنگىنى مېنىم .

يازغانىڭ بولسە بىئالى ، اول بقاغە طارتالا ، (*)

مېندە بولم ھېچدە اوتلماس كشى شول آرقادا .

۱۹۱۲ سنە ، غىنوار .

منتقد .

(قطعە .)

كۆب سويلەندىم ، ياخشى ايندى منتقدلەر سو كەسە ،

برىسى بارلىق يازغانىنى چىتسە سېرۇب تو كەسە ،

(*) طارتا آلا دېمك . يازغانچە اوقولور .

اول قومدان بولميدر تحریر چیدن هیچ کم طنج ،
 برسی بار دوستم مینم ، هر بر سوزی اوتکن قلیچ :
 پیل تگره نزن کوره ده : « آه صووی یوق ! » دیب قویا ،
 صو تگره نزن کوره ده : « پار ، بوی یوق ! » دیب قویا .
 اول طوتا آط قویرغن ده : « بو اوزون صاچ ! » دیب قویا ،
 « تیک ، نیک ، باشده تو گل ، تقید که محتاج ! » دیب قویا .
 اول صوقاچینی کوره ده : « ییر بوزا بیت ! » دیب قویا ،
 « شوندی زور اشکه نام اهلی توزه بیت ! » دیب قویا .
 اول کوره قوی قویرغنده : « نیندی ششکن ! » دیب قویا ،
 « روس طبییته بو تاتارلار نیندی دشمان ! » دیب قویا .

۱۹۲۱ سنه .

« یولدر » دانده قورقا .

قایدده در یوگره ایدی قرلار برینجه بر قویان ،
 دورت آیاقلی هم قانتلی دشمانندان تورقودان .

شافتی ابر کینکچ بر آزدان ، طوغری کلمدی بر صوغه ،
 قاتری به بکم مینم ، هر اغضاسی بر قورقوده .
 - ایندی نیشلیم ؟ دیب توپان طورغانده عقلندهن شاشوب ،
 نوشدیلر یاردان صوغه بارلق باقالار : « شب ! ده شب ! »
 مسکینم کور گهچ بو حالی آزغنه آرتدی کوچی :
 مین قویاندان ده جهانده بار ایکن دیب ، تورقوچی !

اولیمه قایتشده مین بر چیت اولنه طوقنادم ،
 تون ایدی ، کردم ده شونده بر آغایدی یوقلادم .
 کوز بومالی تون بوی توری ایسه ب ، او ییلار بلهن ،
 ایرته طورغانده آغام ، مین ده طوردم طاک بلهن .
 تیز گنه جانبی اچوب ، باقمی بدینه ، داوینه
 یولنه چقماچی بولامن ، یتیم دیب اولیمه .
 مین کیچه کیچ موزده چه چکن بارچه نه برنی جیوب ،
 ایندی کپتمه کیچی بولام طشقی کییه لهرنی کییوب .

شول وقت كوردم آغاي: صومكه نى رخصتسىز آچوب،
نهرسه در شونده صالا، تيز، تيز گنه، ميندهن قاچوب.

- نيشليساك ابطى؟ ديدم، شونده آغاييم آبدري،

قورقنوب كيتكهن توسى قولارده در، در قاترى.

- مين، دى، سالم صومكه گنه، يررطمده قلغان دى «گه جيت»

مين، تو گل دى آبخاراوانى هم تو گل من، دى، جديده.

آلمادم مين اول گه زيتنى، قانغانده ييك بلهم،

بو باقا، حتى كه، «بولدزه» دانده قورقا ديب كوله!

۱۹۱۲ سنه .

رمضان عيدنده ابليسنىڭ شيطانلارينه

خطابى.

ايندى دين نى طاشيلار،

اورازاده آشيلار،

اويالميچه الله دهن،

نيدچك عيد ياصيلار...؟

بارسى قاچوب آشادى،

«كوندز سجر» ياصادى،

تقوا، صوفى بالارنىڭ،

چيكا، من اوزدى فسادى.

بىز شيطانلار بغاوده

عمر ايتدك بو آيدم،

قدرت باون اوزهر گه

بىز شيطانده كوچ قايدم؟

بىز تيك طورددق بغاوده.

نيك آزديلار بو آيدم؟

گناه اشنى يوق فايدا،

ايندى بر گه صلتاوده.

- شيطان آزدرغان ايمش!

يولدان يازدرغان ايمش!

كيري تانار ايتك ئك

وجدانك برلن كيش!

۱۹۱۲ سنه .

بـورون.

الكده بر كشيده بار ایدی كيك بیت، زور اندردای،
آنك نەق اورتاسنده بر بورون ۱۹۰۵م زور چو گوندردهی.
تکبر بو بورون، کیتی ایسی هیچ باشقه مخلوقغه،
الوغاقنی سویه طورغان، چویه طورغان اوزن کوکگه.
بورون تحقیر ایته طورغان ایدی بیگرمهك آياقلارنی
دییب: «سز بیک توبەن یرده، جراسز بلچراقلارنی».
بوروننک صاحبی بر کون چغا یا کترلی کون یولغه،
قاید اول بار، هیچده بوروامی او کغه ۱۹۰۵م صولغه.
یغلمدی اول کیسه کدهن، چونکه باتفاقدان آياق طایدی
تکبر زور بورون بیک شەب کسه باتفاقغه قبالاندى.
۱۹۱۲ سنه.

طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ!

نى قیلورسك حاجى آبظام، طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ؟
كاك طى بودیش آتوئىچايت طام؟ طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ.

صغماز ایردك كيك جهانغه، مایگه مغرور بولوب،

دازه اف «تیدرمو» صیيارسك، طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ.

«تیتروب» یوردك تەتەیلەردە تیاترنی سوگب،

«نیت کسەز پوستوی» دیدورلەر، طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ.

تەیلەنە گدە تەیلەنوب یورگەن منافق موللار،

تەیلەنوب دە قاراماسلار، طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ.

باشلەر اوستندهن دانوس ایلتەکنده یاخشی «دوستلارک»،

بل، اوز گنوک یابدەرلار، طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ.

بل حاضر دنیا کافر گە ۱۹۰۵م سیگا جنت ئەلی،

«مؤمنه زندان» بولور اول، طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ!

طکلاماسەك بو نصیحتنی یازو بوشقه فقط،

اش اوتەر بیت طکلاماسەكده طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ.

ییتمه گەنمی بر خاتون، اوچ دورت خاتون آصراو نیدگه؟

بر خاتونغه زار بولورسك، طوتسه مەسكەولەر ياقاڭ!

۱۹۰۸ سنه، آوغوست ۳

قايدە؟ كىم؟

كىم دىسىز بو فتەلى اشلەر باشى؟

قايدە بو حقسىزغە تفتيشاھەر باشى؟

كىم جىگە بىزگە تىنى آرباسى؟

كىمگە لىنت ئەيتىسى ۵۰۵ قارغاسى؟

بىدبىخت، مەلەون كىشى كىم، دوستلارم؟

بىر اولانك چامالى قارت مارجاسى!

۱۹۰۹ سنە.

گرامافوندا تاتار چىرلارى.

طنچىقنى بوزا آت: چى طاوشى،

كىلە آندان بىر طىكلاسەك مەچى طاوشى،

بىر طىكلاسەك چىناو كىلە، بىر طىكلاسەك:

مايلاغان آربا تەگرمەچى طاوشى!

۱۹۰۹ سنە.

عائىلە طنچىقنى.

اگر بولسون دىسەك بىر اوى اچى شاو شو و جنجالسىز،
ايرى بولام سوقىر، اول يىتىمى، بولسون ھەم خاتون تلىسىز.

۱۹۰۹ سنە، ماى ۲۱.

سەفلىگە قارشى يازارغە تىلەگەن قىلمگە.

يوق مائاشما اى قام! قىلسونچى شونداى يوق بلەن،
بورچە آتماق كولاكىدر طاو طاش و اتارلق طوب بلەن.

نى اشك بار؟ يوقمى يازسەك يوغارى نەرسەلەر؟
اوغراشوب طورما جھاندا ايك توبەن مخلوق بلەن!

تا ازلدەن اول سەفلىلەر اوز اوزىدەن بىتمەدە

قوم نوحى سو بلەن يا قوم لوطى اوت بلەن.

سەيمە كانفىتى آت تولى سەفلىلەر اوستىنە،

اول حاضرلەنگەن آتارغە يوزگە قارشى چوب بلەن.

۱۹۰۹ سنە.

صبغة المین.

بر یکت شهمدهی بوین قاروب یوری،
آلغه، دیب، مات، سینی چاقروب یوری.
بلمیساک ملت سینک حقت اوچون،
نیزدی جرلار اول یکت شاپروب یوری.
اول سینکچون ملت آنلوب یوری،
آرمی طالمی کون و تون و اتلوب یوری،
جانی هم وجدانی شول یولده فدا،
قایدہ بای کورسه، شوگزار صاتلوب یوری.
قایدہ بارسه شونده ملت دیب یوری،
مین محرر ههمده بیک شهب دیب یوری.
ایندیده ملت ترقی ایتمه سهک:
ویستارانلارغه کروپ آقروب یوری!

۱۹۰۹ سنه.

زور بشارت.

(رحمة الهی، عمومی)

بشارت سز گه ای اهل پیتربورغ!
شولایوق سز گهده اهل نیویورغ!
بشارت سز گهده ای پیدلین اهلی!
شولایوق سز گه شادلق لوندن اهلی!
بشارت سز گهده قارساق یاپونلار!
بشارت، سز گه چینلر ههمده فینلر!
بله مسز قلمیسز سز اوتده مه کسگی،
آلور سزنی جولوب موسی افندی.

۱۹۱۰ سنه.

یوقو.

(سعید رمیف دن اوز گهرتلدی.)

بزنی آدم ایتکن یوقو،

آدمی آلغه ایتکن یوقو

ایاتوب کو که بیتکن یوقو،

یوقو، یوقو، یوقو،

یولمزی حق ایتکن یوقو،

یوزمزی آق ایتکن یوقو،

اوزمزی باغ ایتکن یوقو،

یوقو، یوقو، یوقو.

راست چن کشی اشی یوقو،

باغ و راحت بیهشی یوقو،

آجقان راحت ایشگن یوقو،

یوقو، یوقو، یوقو.

عقلغه نور بیر گن یوقو،

مقدس اوی بیر گن یوقو،

صو یوقده صو بیر گن یوقو،

یوقو، یوقو، یوقو.

دولت، بخت بیر گن یوقو،

ملك، تخت بیر گن یوقو،

بزرگه کیرمك الا یوقو،

یوقو، یوقو، یوقو.

اورسچده یوقو - یوقو،

قتاچده یوقو - یوقو،

کچه گنه یوقو - یوقو،

یوقو، یوقو، یوقو.

ایرلهر گده فرض یوقو،

قزلارغده فرض یوقو،

فرض اشك بارسى یوقو،

یوقو، یوقو، یوقو.

۱۹۰۸ سنه. سینته بر ۳۰

آول جـرلاری.

آلتون یوزوک فیریه، آراسندان ییل ایسه،

تانا بای حجه کیتکن، شارتلی مه الله یوغیه؟

جانگهي جاناش پومالا باش، جقما اورمغ، يالانداش
 پورم، شه كرت كهله پوشسز، اورس بولدك ياراماس.
 باشكداغى چاباتا كنگ، سېكسهن سېگز سر كهسى،
 بو دنياده شهرت آلدى، بديع مەفېن كور كهسى.
 بىزىك قزانىك قىزلارى، كېيىنە سەدە ماتور،
 تاتار باشى چوقور چاقور، سېرە سە كىدە طاقور.
 آفدر بەكى صابىلارى، كوكدەر بەكى صابىلارى
 آلمش پىشە، يىتمش پىشە قىزىك ماتور چاقلارى.
 اوسە پىشە، تەملى بولاي، آغاچنىك آلماسى،
 صوزسەك مەسكەوگە يىتەرلەك ايشانلارنىك چالماسى.
 آتلان ماينى بىك ياراتام، نەسكەي آتلى شول آنى،
 تاتار خانونى آزمىدر، چابان قېلى شول آنى.
 اوبصو يىرگە صو جىيىلا، شوندى قىزلار قويونا،
 اون اوچ يەشلىك قىزغە تىسەك حجىك اجرى جويلا.
 آلتون بالداق بارماقدە، ئەيلەنەدر صالماقغە،
 اونچى حاجى حالن سويلېم ئەيدە بارىق آولاقغە.

قوشى ايشان قابقاسى، نارات ايسكن طاقتاسى،
 نارات بولمى نەرسە بولسون، بارده دانوس آچىسى.
 بىزىك اورام طاش اورام، طاشو آغا باصودان،
 صاقالىنە حرمت بىكەج، ملت ساتا آچودان.
 «آي طوغان» دە طوسا كچى، آيداي نورلى بولسە كچى،
 يەشلەر يوزن قىزارتقانىچى، «قارالغانىچى» اولسە كچى!
 بىر ايشان حضرت سىمىرتەم كور كە طوق آشاتوب،
 صاغىسام قورصاغىن قارىم، چومەلەگە ارخشاتوب.
 آلا قارغانىك بالاسى، نەرسىلەنە طوق بولاي،
 ھىدى مدرسە صالغاندە، رشىد مەجىت طوكىدە.
 جومىرى طوياق طايىلاردە، ماتور قىزلار بالاردە،
 «اخبار» تەمىن ايتكەن بايلار يورى ايسكن قىلاردە.
 بىزىك اورام آرقلى، آغا صونىك صالقرنى،
 طارتا قازاننىك يەشلەرن، رامىيىفەر آلتونى.
 آق ايدىل آرياغندە، آتلار يورى چابندە،
 «چوكچ» صابن كىمىرب جىلى، «ياشنى» صوتغان چاغندە.

آرسلان گيک سبکرمه س قارشېسندھ طاو بولسدهده .
باي بتيجه که نهرسه قاينی؟ دشامشامبتکه صاو بولسه .

(اوزون کويگده بر جر) .

- آما آشا جانی، آی آما آشا

- آما آشاسم تشم قاماشا ،

قزان باي مخصوص نومير آلوب،

« نانا شا ، لار بلهن ماتاشا .

۱۹۰۸ سنه .

تورکچه دهن .

ازلهدم فی الله - سويهمن بالله

ازلهدمه طابدم بو بلانی!

۱۹۰۹ سنه .

آچی حقیقت .

(« باقرغان ، دان .)

ناناز باي بولگوجی،

تورمه لهر که کر گوجی،

خه تفه قلفاق کيشته ده، اشله نووی بيسته ده .

« مراد ، کيك تله نچيني کوره لمه سساک توشده ده .

جو گر له دم يته لمه دم طوتالمادم اورده کسني،

ايران خلقي اونوتמידر، شاهدان کور گن حرمتي،

جانسکي صاچک بر کولته، جيک گن آطني اور کونه،

بايزيدف « نور » گه زيتن نيچک يازوب اولگورته،

قاف طاوي آرتنده اوسه، صاماراو قوش بالاسي،

هندي نهاج شول يديرلرده دارلقنون صالاسي .

اسکر پکم تاري، تاري، تاري بولسده ياري،

مشريله ر يوق، دي ايندي اعلان بولسده ياري .

« ماجمه لهر » بالداغي، تورک خلغن آلدادي،

آلدالاسه آلدالاسون اوکنچک قالمادي .

مندم طاوغه طوتدم قارغا، صايسقان تو گل جه وکه،

جايين يگت آراسنده نيشابه يوري ابرده وکه .

سه سه تله ر کلمت، کلمت ايتهدر، تون اورتاسي يته دره

بو قلاسه ده قورقا مسکين، ايسرک ايرن کونه در .

کویلی نهرسه.

اون در جانی بارمانی دی،

اون ایکی در بالداغی،

(آی جانی ایچماسام، اوک بیتکدین تشله سه م.)

طاغیده برنی کیه ایدی،

ایندی اورن قالمادی.

(آی آلماکیه گم! تی بب، تی بب کیسه رم)

مندم طاوغه، طو تدم قارغا،

صایصقان تو گل چه وکه

(آی جانی ایچماسام، اوک بیتکدین تشله سه م.)

یگت کور گنده ده قاجی،

نیشله ب یوری ایرده وکه

(آی آلماکیه گم! تی بب، تی بب کیسه رم.)

۱۹۰۹ سنه.

غمر بوی نی قیباغان،

شونده معلوم بولغوچی.

بای چاغنده کولگوچی،

عیبن نیسن کورگوچی،

طالبیدر مسکیننی

طوغری یولنه سورگوچی.

بای، اول یا گلشمی دیلهر،

هر فلی یاخشی دیلهر،

آنک ه-ر دورت یاغینه

مناقلهر طوانغوچی.

مالی، ماسکی بتدیسه،

دولت، بخت کیتدیسه،

«مالک قدرن بلمی» دیب

چن دوستلاری کولگوچی.

۱۹۰۹ سنه.

فہرست .

کواکی و ہجو قسمی .

۴۳	۱	مولاناك زاری .	خاتونلار حریتی .
۴۴	۲	عبدالحمید .	بر شیخناك مناجاتی .
۴۵	۳	بزنی اورنسز یامانلیلار .	یاز علامتہری .
۴۷	۵	وجدان حریتی .	بر مانع ترقیدکہ .
۴۸		نہ نہ منہ .	بر کہزیتہ ادارہسی
۴۸'	۶	منہاج .	حاندہن .
۴۹	۹	ایکی یول .	صا ماشقان .
۴۹	۱۱	نومیر گہ توشکن ایسکیلہر .	اول، مہ اول . . .
۴۹	۱۱	اصول قدیمہچی .	یکت بلہ قز .
۵۶	۱۲	ایشان .	محمدیہدہن .
۵۶	۱۳	بعض ضیالیلہرمنز .	تشلہری یہمسز، ماتورغہ .
۵۶	۱۴	حاضرگی اویلہ نوچیلہر .	اورلانغان معنا .
۵۷		کورسہتہ .	پچہن بازاری (یا گیا
۵۸	۱۵	ایکی اییدہش آراسندہ .	کبسک باش) .

۷۶	۵۹	طوتسہ مہسکہ ولہر بافاك .	خاصیت .
۷۸	۶۰	قایدہ؟ کم؟	طانسہ .
۷۸	۶۱	گرامما فونڈہ تانار جرلاری .	معجزہ .
۷۹	۶۲	عائلہ طنچانغی .	مجررح اوکاز .
	۶۳	سفیلگہ قارشی یازارغہ	اویلہ نو تو گل سویلہ نو .
۷۹	۶۸	تلہ گہن فلمگہ .	آولدہ آوروب یانو .
۸۰	۶۹	صبنۃ اللین .	بہرہنگی و علم .
۸۱	۷۱	زور بشارت .	پوشکین و مین .
۸۱	۷۱	یوقو .	منتقد .
۸۳	۷۲	آول جرلاری .	یولدزدان دہ قورقہ .
۸۷		تورچکہدہن .	رمضان عیدندہ ابلیسنک
۸۷	۷۴	آچی حقیقت « باقرغاندان »	شیطانلارینہ خطابی .
۸۹	۷۶	کویلی نہرسہ .	پورون .

بهاسی بر این.

昭和八年七月十七日印刷
昭和八年七月廿三日發行

ガブトラ トカイノ

「クルター、ワ、フヂウ、クキスム」

不許複製

(定價金壹圓)

東京市澁谷區代々木富ヶ谷町一四六一番地

發行兼印刷者 東京回教團印刷所
右代表者 クルパンガリ

東京市澁谷區代々木富ヶ谷町一四六一番地

編輯者 東京回教學校
右代表者 クルパンガリ